

TÜRKİYE'DE MALİ İLLÜZYON ÜZERİNE BİR İNCELEME

A Study on Fiscal Illusion in Turkey

Mustafa YILMAZ*, Ahmet Tayfur AKCAN** & Altuğ M. KÖKTAŞ***

Öz

Kamu kesiminin yapısını inceleyen çalışmalar, literatürde özellikle 1960'lı yıllardan itibaren Kamu Tercih Teorisi olarak bilinen düşünce yapısıyla birlikte hız kazanmıştır. Kamu kesimi davranışlarını ekonomik araçlarla inceleyen Kamu Tercih Teorisi kapsamında, devletin başarısızlığını açıklayan kavramlardan biri olan mali illüzyon, özellikle kamu harcamaları ile vergi sistemi arasındaki ilişkiye odaklanarak, kamu kesiminin büyümesini konu edinmektedir. Tarihsel gelişiminin yanı sıra teorik unsurları ve kamu kesiminin karar alma süreçlerindeki etkisinin de yer verildiği çalışmada, Türkiye'de mali illüzyonun varlığı, nedensellik ilişkisi kapsamında ampirik olarak incelenmekte ve bu yönüyle literatürdeki önceki çalışmalardan ayrılmaktadır. 1960-2020 dönemine ait harcama ve vergi hasılatı verileri ve Granger nedensellik testinin kullanıldığı çalışmanın özgün yanını, dönemin genişliği ve kullanılan yöntem oluşturmaktadır. Çalışmada Türkiye özelinde ve geniş bir dönem için kamu harcamaları ile vergi geliri tutarları arasındaki nedensellik ilişkisi üzerinden mali illüzyonun incelendiği ve bu yönüyle Türkiye'deki ilk çalışma olduğu görülmektedir. Uygulanan Granger nedensellik analizinin sonucuna göre kamu harcamaları ve vergi gelirleri arasında herhangi bir nedensellik ilişkisi tespit edilmemiştir. Dolayısıyla Türkiye'de ilgili dönemlerde vergi ödemeleri ile kamu harcamaları arasında herhangi bir bağ bulunamamıştır.

Anahtar Kelimeler:
Kamu Tercih Teorisi,
Mali İllüzyon,
Granger Testi.

JEL Kodları:
E62, O23, H39.

Keywords:
Public Choice Theory,
Fiscal Illusion,
Granger Test.

JEL Codes:
E62, O23, H39.

Abstract

Studies examining the structure of the public sector have accelerated in the literature, especially since the 1960s, with the standpoint known as Public Choice Theory. Within the scope of Public Choice Theory, which examines public sector behaviors with economic tools, the fiscal illusion, which is one of the concepts that explains the failure of the government, deals with the growth of the public sector, especially focusing on the relationship between public expenditures and the tax system. The study, which includes the theoretical elements and the effect of the public sector on the decision-making processes in addition to the historical development, is empirically examined the fiscal illusion in Turkey within the scope of causality relations and differs from previous studies in the literature in this respect. The study, in which the expenditure and tax revenue data for the period 1960-2020 and the Granger causality test are used, original side of the study both in terms of the breadth of the period and the method. In the study, the fiscal illusion was examined through the causality relationship between public expenditures and tax revenues amounts for a wide period in Turkey, and in this respect, it was the first study in Turkey. According to the result of the Granger causality analysis, no causal relationship is detected between public expenditures and tax revenues. Therefore, no link is found between tax payments and public expenditures in Turkey in the mentioned periods.

* Dr., Vergi Denetim Kurulu Başkanlığı, mustafa.yilmaz5@vdk.gov.tr, ORCID: 0000-0001-6131-2663

** Doç. Dr., Necmettin Erbakan Üniversitesi, Uygulamalı Bilimler Fakültesi, tayfurakcan@hotmail.com, ORCID: 0000-0001-8210-7327

*** Sorumlu Yazar, Doç. Dr., Necmettin Erbakan Üniversitesi, SBF, altugmkoktas@gmail.com, ORCID: 0000-0002-0911-2143

1. Giriş

Toplumsal ihtiyaçların ortaya çıkışıyla birlikte gelişen devlet düşüncesi, tarihsel süreç boyunca değişmiş olmakla birlikte günümüzde hali hazırda tartışılan güncel konulardan birisidir. Özellikle kamu kesiminin görevleri ve üstlendiği fonksiyonlar kapsamında sunması gereken hizmetlerin ne olduğunun, evrensel olarak kabul edilmiş bir sınırının olmaması, araştırmacıların bu konulara yönelik ilgisini canlı tutmaktadır. Dolayısıyla gelir dağılımı, yoksulluk, işsizlik ve enflasyon gibi makroekonomik dengesizliklerin varlığının yanı sıra, salgın hastalıklar, yaşlanma, doğal afet ve savaş gibi olguların dünya ölçeğinde sürekli olarak gündemde kalması, kamuoyu baskısıyla birlikte devletlerin üzerinde müdahale yönünde bir baskıya neden olmaktadır. Sonuç itibarıyla daha fazla devlet müdahalesi, artan kamu harcamalarına ve devamında finansman ihtiyacına yol açarak, kamu kesiminin de büyümesine yol açmaktadır.

Kamu kesiminin büyüklüğü ve ekonomideki yerine ilişkin tartışmalar ise oldukça eskidir. İktisadi düşünce tarihi boyunca geliştirilen ve esas itibarıyla devletin fonksiyonlarının ne olması gerektiğini tartışan yazarlar, sonuç itibarıyla kamu maliyesinin boyutuyla da ilgilenmişlerdir. T. Hobbes, A. Smith, A. Wagner, J. Buchanan, A. Downs ve C. Clark gibi önde gelen isimlerin temel olarak kamu harcamalarıyla kamu gelirleri arasındaki organik ilişki üzerinde durması, kamu kesiminin, harcama ve gelir ayağı üzerinden irdelenmesini gündeme getirmiş ve gerek harcama gerekse vergi gibi gelir bazlı araştırmalar, literatürde yoğun bir biçimde yer edinmiştir.

Kamu kesiminin yapısını inceleyen çalışmalar, özellikle 1960’lardan itibaren Kamu Tercihi Teorisi olarak bilinen düşünce yapısıyla birlikte hız kazanmıştır. Piyasanın başarısızlığına karşılık, devletin başarısızlığını ve söz konusu başarısızlığın arkasında yatan nedenleri, ekonomik yöntemlerle açıklayan bu düşünce, kamu kesiminde yer alan çeşitli aktörlerin davranış biçimi üzerinde durarak, bu davranışların kamu kesimindeki sonuçlarına odaklanmaktadır. Dolayısıyla ekonomideki bireysel tercihlerin analizi, kamu kesimindeki karar alma süreçlerine uyarlanarak, neden olduğu sonuçlar özelinde değerlendirilmektedir. Bu bağlamda çalışma, kamu kesiminin optimal dengesini bozan unsurlardan biri olan mali illüzyonu konu edinmektedir. Tarihsel gelişiminin yanı sıra teorik unsurları ve kamu kesiminin karar alma süreçlerindeki etkisinin de ele alındığı çalışmada, Türkiye’de mali illüzyonun varlığı, nedensellik ilişkisi kapsamında ampirik olarak incelenmekte ve bu yönüyle literatürdeki önceki çalışmalardan ayrılmaktadır. Nitekim literatürde genellikle mali illüzyon indeksi oluşturularak yürütülen araştırmaların fazlalığı, çalışmanın özgün yanını ortaya koymaktadır. Buna göre 1960-2020 gibi oldukça geniş bir döneme ait kamu harcamaları ve vergi gelirlerinin kullanıldığı çalışmada Granger nedensellik testi yardımıyla, Türkiye için mali illüzyonun varlığı konu edinilmiş ve bu yönüyle literatüre katkı sağlanmıştır.

2. Literatür

Kamu harcamalarıyla ilişkili bir Kamu Tercihi yaklaşımı olan mali illüzyon (fiscal illusion) kavramı ilk olarak 1903 yılı çalışmasıyla¹ İtalyan iktisatçı Amilcare Puviani (1854-1907)

¹ Orijinal adı “*Teoria dell’Illusione Finanziara*” (Theory of Fiscal Illusion) olan çalışma, İngilizceye çevrilmemekle birlikte 1960 yılında “*Die Illusionen in der öffentlichen Finanzwirtschaft*” ismiyle Almancaya çevrilmiştir. Çalışmanın İngilizce ayrıntısı için bkz. J. Buchanan (1967) *Public Finance in Democratic Process: Fiscal Institutions and Individual Choice*, Chapel Hill: University of North Carolina Press, p.125-142.

tarafından ileri sürülmüştür. Genel olarak gerçek bir nesnenin duyular üzerinde yanlış algılanması olarak tanımlanan yanılısama, kamu kesiminde de bu anlamıyla kullanılmıştır. Buna göre mali illüzyon ya da bir diğer deyişle mali yanılısama, kamu gelirlerinin tamamen şeffaf olmaması ya da vergi mükellefleri tarafından tam olarak algılanamaması sonucu kamu kesiminin toplam maliyetinin, gerçeğinden çok daha düşük düzeylerde algılanması olarak ifade edilmektedir. Dolayısıyla yanılısama nedeniyle toplumda kamusal hizmetlere yönelik talep artacak ve nihayetinde kamu harcamalarındaki artış, kamu kesimini büyütecektir. Çalışmasında politikacının, kendi projelerini desteklemek için paranın verdiği gücü en iyi nasıl kullanması gerektiğini açıklayan Puviani, mali illüzyona neden olan temel unsurları ise aşağıdaki gibi açıklamaktadır (Puviani, 1903: 22-25):

- Devlet bütçesinden belirli miktarda harcama yapılmasının göz ardı edilmesi,
- Devlet bütçesinden yapılan harcamanın doğru kullanımının göz ardı edilmesi,
- Gerçekleşen kamu harcamalarının miktarının göz ardı edilmesi,
- Kamu harcamasının yapılma sürecinin göz ardı edilmesi,
- Kamu harcamasının yapıldığı anın göz ardı edilmesi,
- Devletin harcamayla ilgili ulaşmaya çalıştığı amaçların göz ardı edilmesi,
- Kamu harcamalarının anlık ve ortalama etkilerinin göz ardı edilmesi ve
- Kamu harcamalarının sebeplerinin göz ardı edilmesidir.

Buchanan'na göre² mali illüzyon ile ilgili temel katkı İtalyan bilim adamı Puviani tarafından yapılmış olmakla birlikte söz konusu çalışma İtalyanlar arasında dahi önemsenmemiş, Mauro Fasiani'nin 1941 yılındaki çalışmasıyla Puviani'nin düşünceleri yeniden ele alınmış ve 1950'lerde Puviani'nin katkıları geniş çevrelerce tanınmıştır. Buchanan, Puviani'nin kamu maliyesi yaklaşımının esas itibariyle devletin "monopolistik" olduğu varsayımına dayandığını ve bu nedenle düşüncelerini politik bir model kapsamında açıkladığını belirtmektedir. Bahse konu politik model ise demokratik olarak geniş katılımlı bir birim değildir. Bu bağlamda politik modele ilişkin teori "Yönetici Sınıf" olarak açıklanabilir. Yönetici sınıf yaklaşımı altında mali sistem, bu sınıfın bütün toplum adına karar aldığı ve yapılmasını istediği kamusal hizmetlerin sunumu için gereken kaynakların yönetilen sınıftan zorla alındığı bir yapıya sahiptir. Yönetilen grup ise içinde buldukları duruma yalnızca tepki verebilmekte, doğrudan doğruya bir çözüm üretmemektedir. Bu bakımdan maliye teorisyenlerinin görevi, kamu ekonomisinin temel karar alma sistemini organize ederken, yönetici sınıfın davranışlarıyla yönetilen ya da istismar edilen sınıfın kendilerine yüklenen vergi yükümlölüklerine karşı verdiği tepki ve direncin açıklanması olarak tanımlanmaktadır. Puviani söz konusu durumu "*şayet yönetici sınıf herhangi bir düzeyde toplanan vergi gelirlerine karşı mükelleflerin gösterdiği direnci en az da indirmek istiyorsa, mali sistem nasıl organize edilmelidir?*" sorusuyla dile getirmektedir. Bu bağlamda Puviani, yönetici sınıfın bahsedilen hedeflere ulaşabilmek için mali illüzyon yaptığını ve böylece vergi mükelleflerinin katlandığı vergi yükünün gerçekte olandan daha düşük oranda hissedildiğini ileri sürmektedir. Bununla birlikte diğer illüzyonlarla birlikte sunulan kamusal hizmetlerin de aslında, gerçekte olandan daha fazla olduğu hissi uyandırılmaktadır. Bu bağlamda Puviani, mali illüzyona neden olan unsurları vergiler ve kamu harcamaları üzerinden açıklamakta ve vergi uygulamalarının mali illüzyona etkilerini aşağıdaki gibi ortaya koymaktadır:

² Puviani'nin mali illüzyona yönelik düşünceleri, Buchanan'ın ünlü eserinden (1967: 125-135) aktarılmıştır.

- Kamu hizmetlerinin sunumunda kullanılan kaynakların bireysel katılımının gerçek boyutu ile birlikte alternatif maliyetlerinin vergi mükelleflerinden gizlenmesi,
- Vergi ödeme sistemlerinden yararlanarak, vergi mükelleflerinin vergi ödemeye istekli hale gelmesi,
- Etkileyici ve hatırlanmaya değer faaliyetlerin açık bir biçimde kullanıcı katılımlarıyla finanse edilmesi (Puviani burada evlilik harçları, avlanma veya eğlence lisansları ile diploma harçlarını örnek olarak göstermektedir),
- Toplumdaki egemen sınıfın kamu politikalarını etkilemede avantajlı olması ve bunu kullanarak vergileri topluma dayatması,
- Yönetici sınıfın “korku taktikleri” kullanarak belirli vergi önerilerinin, öncekilere göre daha kötü olduğunu ileri sürmesi,
- Toplam vergi yükünün çok sayıda küçük parçalara bölünerek alınması ve
- Son olarak gelir ayağında illüzyona neden olan önemli faktör ise aslında vergilerin gerçekte kim tarafından ödendiğinin tam olarak bilinmemesidir (Buchanan, 1967: 125-35).

Literatürde mali illüzyona neden olan beş kaynak bulunmaktadır. Bunlar; vergi sisteminin karmaşıklığı, servet vergisi ve kiracı yanılması, vergi sisteminin gelir esnekliği, borç illüzyonu ve sinek kâğıdı etkisidir (flypaper effect). Buna göre vergi sisteminin karmaşık yapısı, vergi mükelleflerinin ödedikleri vergilerin gerçek düzeyini anlamalarını engellemektedir. Kiracı yanılması ya da kiracı etkisi ise kiracıların ev sahiplerine oranla yerel kamusal hizmetlerden daha fazla yararlanma eğilimi olarak açıklanabilir. Bunun nedeni ise kamusal hizmetlerin yoğun olarak servet vergileriyle finanse edilmesidir. Vergi sisteminin esnek bir yapıda olması durumunda ise ekonomik büyüme ile birlikte vergi gelirleri de hızlı bir biçimde artacak ve sonuç olarak kamu harcamaları artış gösterecektir. Kamu harcamalarının vergi yerine yoğun olarak borç ile finanse edilmesi durumunda ise harcamaların maliyeti gelecek nesil üzerine yüklenecek ve bugünkü nesil söz konusu harcamaların gerçek maliyetini hissetmeyecektir. Sinek kâğıdı etkisi ise yapılan kamusal yardımlar sonucunda kamusal mallara olan talepteki artış olarak tanımlanmaktadır. Sonuç olarak bahse konu faktörler nedeniyle kamu kesimi aşırı düzeyde büyümektedir³ (Oates, 1988: 65-78). Benzer biçimde Buchanan ve Wagner, karmaşık ve dolaylı ödemeye dayalı vergi yapılarının mali illüzyona ve sonuç olarak sistematik bir biçimde daha yüksek düzeyde kamu harcamasına neden olduğunu ileri sürmektedir. “*Kamu hizmetlerinin maliyeti, dolaylı vergilemede, dolaysız vergilemeye, çoklu vergi sistemlerinde ise yoğun olarak uygulanan tekli vergi sistemlerine kıyasla, daha düşük düzeyde hissedilecektir*” (Buchanan ve Wagner, 1977: 134). Bu bağlamda J.B. Colbert’in “*Vergileme sanatı, kazı bağırıtmadan ondan mümkün olduğu kadar daha fazla tıy almaktır*” (Rothbard, 1995: 246) ifadesiyle mali illüzyonun, vergilemenin temel unsurlarından biri olduğu ileri sürülebilir.

Daha sonraları Kamu Tercih Okulu tarafından uyarlanan ve geliştirilen mali illüzyon, esas itibarıyla politik illüzyonun daha geniş kapsamlı bir ispatı olarak değerlendirilmektedir (Drăgulin, 2013: 148). Nitekim Buchanan’a göre “*illüzyon altında insan davranışları ister istemez irrasyoneldir. İrrasyonel davranan birey tutarsız tercihlerde bulunmakta ve davranışları dışarıdan tahmin edilememektedir. Buna karşın illüzyona maruz kalınmadığı durumda ise birey tutarlı davranmakta... davranışları dışarıdan tahmin edilebilmektedir*” (Buchanan, 1967: 126).

³ Brennan ve Buchanan ise genişleyen kamu kesimini, T. Hobbes’a atıfla, Leviathan’a benzetmekte ve aşırı büyüyen kamu kesiminin çeşitli sorunlar yaşayacağına işaret etmektedir (1980: 13).

Örneğin, bireyleri vergilemenin en doğru ve dolaysız yöntemi, elde edilen faydaya benzer biçimde her ay vergi almaktır. Bununla birlikte genel olarak hükümetler bireylerden dolaysız olarak her ay vergi almamaktadır. Diğer yandan bireyler tek bir vergi de ödememektedir. Küçük miktarlarda ve farklı yollarla ödenen düzinelerce mali yükümlülükler bulunmaktadır. Gelir vergisi, sosyal güvenlik primi, sağlık primi, sigara vergisi, satış vergisi ve tüketim vergisi gibi yükümlülükler, ödenen verginin toplam boyutunu görmeyi engellemektedir (Wagner, 2001: 1-3).

Demokrasinin Ekonomik Teorisini inceleyen A. Downs ise seçimleri kazanma isteği nedeniyle politikacının, oylarını maksimize etmek için kamu harcamalarını artırdığını ve belirsizlikten yararlanarak mali illüzyonu önlemeye istekli olmadığını ileri sürmektedir. Downs'a göre politik süreçte var olan "belirsizlik" ortamı, seçmen kararlarını önemli düzeyde etkilemektedir. "*Belirsizlik, seçmen tercihlerini değiştirmektedir... Seçmenler, hükümetin kararlarının ne olduğunu ayrıntılı bir biçimde bilemez ve böylece gerçek maliyetin ne olduğunu tespit edemez... Bu durumda kimileri parti ideolojilerini karar almada yararlı bulur ve çeşitli konular ile ilgili bilgi edinmenin maliyetinden kendisini korur*" (Downs, 1957: 98).

Opörtünist politikacıların mevcut kamu harcamalarını açıkla finanse etme önerisi, seçmenler tarafından söz konusu harcamaların bugünkü faydalarının, gelecekte oluşacak vergi yüküne göre daha fazla önemsemesine yol açmaktadır. "Mali olarak büyülenen" seçmenlerin yanlış algılamaları sonucu oluşan karmaşık durumun avantajını kullanan politikacılar ise yeniden seçilebilmek için kamu harcamalarını artırmaktadır (Alesina ve Perotti, 1995: 9). Açıkla finansmanın seçmenlere kamu hizmetlerinin görelisi olarak daha ucuz hale geldiğine yönelik oluşan sinyal, seçmenlerde transferler dâhil sunulan kamu hizmetlerine olan talepte bir kaymaya neden olduğundan, kamusal mal sunumunun özel mallara kıyasla alternatif maliyetinin doğru algılanmaması, bütçe dengesini bozmaktadır (Buchanan ve Wagner, 1977: 107; West ve Winer, 1980: 618). Nitekim "*Devlet bütçesi ve onun kompozisyonu, kısa dönemde muhtemel bir bilgi asimetrisine neden olacak biçimde belirsiz ve karmaşıktır. Örneğin, seçim döneminde hükümetin, transfer harcamalarını, yeni vergilere gerek kalmadan büyüme oranındaki artışla otomatik olarak artan kamu gelirleri aracılığıyla artırabileceğini iddia etmektedir. Söz konusu öneriyi ortalama bir seçmenin kontrol etmesi zor olmakla birlikte, enflasyon ve işsizlik gibi makroekonomik göstergeleri takip etmeye kıyasla daha da zordur*" (Alesina vd., 1997: 31). Bununla birlikte asimetrik bilginin, mali illüzyon için gerekli olduğu fakat tek başına yeterli olmadığı ya da bir diğer deyişle aynı anlama gelmediği savunulmaktadır. Bu bağlamda mali illüzyon, mali parametrelerin sistematik olarak yanlış anlaşılmasından kaynaklanmakta ve nihayetinde bireylerin bütçe ile ilgili kararlarını saptırmaktadır (Oates, 1988: 67).

İllüzyon etkisine neden olan faktörlerin dikkate alınmasıyla birlikte vergi ve borç illüzyonlarının farklı formlarda neden olduğu tipik bir model aşağındaki gibi ifade edilebilir:

$$E = \alpha X + \beta F + u \quad (1)$$

Eşitlikte E belirlenen bütçe büyüklüğünü, X mali illüzyonun yokluğundaki reel durumu, F çeşitli mali illüzyon türlerini ve u ise hata payını temsil etmektedir. Buna göre eşitlikte boş hipotez, F'nin ilgili değişkenlerinin mali illüzyona neden olan farklı formlarının sıfıra eşit olmasıdır. Alternatif hipotez ise β 'nin pozitif ve negatif etkilerini test etmektedir. Bu bağlamda analiz boş hipotezin kabul ya da reddedilmesini konu edinmektedir (Oates, 1988, 68).

Mali illüzyonun kamu gelir ve giderleri arasındaki denge ile birlikte genel olarak bütçe üzerindeki etkisinin, literatürde yoğun olarak inceleme konusu yapıldığı görölmektedir.

Browning (1975) tarafından sosyal sigorta bütçesinin büyüklüğü üzerine yapılan bir araştırmada, mali yanılısamanın sosyal sigorta sisteminin genişlemesini şiddetlendirdiği belirlenmiştir. Wagner (1976) kamu gelirleri, mali illüzyon ve bütçe ilişkisi üzerinde çalışmış ve gelir yapılarının mükelleflerin vergi algıları üzerinde etkili olduğunu ve böylece kamu harcamalarının düzeyini etkilediğini belirlemiştir. Bununla birlikte Wagner, söz konusu çalışmasıyla mali illüzyon teorisine ampirik katkılar sağlamıştır. Pommerehne ve Schneider (1978) tarafından İsviçre’deki büyük şehirlerin gelir yapıları ve harcamalarının ele alındığı çalışmada ise mali yanılısamaya ilişkin ampirik kanıtlar elde edilmiştir. Buna göre çalışmada özellikle seçim dönemlerinde seçmen taleplerinin daha fazla dikkate alınmasının yanı sıra kamu harcamalarından elde edilen fayda konusunda da bir yanılısamanın var olduğu vurgulanmıştır. Bu bağlamda literatürde mali yanılısamanın demokratik kararları çarpıttığı düşünülmektedir (Sausgruber ve Tyran, 2005).

Schneider ve Pommerehne (1980) ise dolaylı vergilerin bireyler tarafından bütçe tercihleri dahil kamu hizmetlerinin maliyetini tam olarak kavrayamamaları varsayımıyla Avustralya için yaptıkları ampirik analizde seçmenlerin, dolaylı ve daha karmaşık gelirlerle gerçekleştirilen finansman sonucu, kamusal faaliyetlerin maliyetlerinden habersiz olduklarını ortaya koymuştur. Dilorenzo (1982) New York’ta yerel yönetimler için yaptığı çalışmada benzer ampirik sonuçlara ulaşmıştır. Buna göre sübvansiyon verilen yerel yönetimlerin harcama düzeylerinin daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Gemmell vd. (1999) Birleşik Krallık’ta 1955-1994 dönemi için kamu harcamalarının gelişimini, mali illüzyon teorisi kapsamında incelemişlerdir. Çalışmada standart ortanca seçmen modeli, daha az hissedilen dolaylı vergiler ve açıkla finansman yöntemiyle yeniden düzenlenmiştir. Buna göre mali illüzyonun kamu harcamaları artışı üzerinde pozitif yönlü bir etkisi olduğu belirlenmiştir. Bununla birlikte toplam vergi hâsılatı içinde dolaylı vergilerin fazlalığı ile birlikte kamu harcamalarının açıkla finansmanı, vergi mükelleflerinin daha yüksek düzeylerde kamu harcamaları için talepte bulunması ve bu yönde oy kullanmasının muhtemel olduğu ileri sürülmektedir. Özellikle açıkla finansmanın, kamu harcamalarındaki artışı gizleme yönünde bir illüzyon olduğu ve hükümetin diğer şeyler sabitken, yüksek düzeyde olan kamu harcamalarını sürdürebilmek için dolaylı vergilere, dolaysız vergilere kıyasla daha fazla güvendiği tespit edilmiştir.

Mourão (2007) demokratik ülkeler üzerine yaptığı çalışmada, söz konusu ülkelerde bir mali illüzyon indeksi oluşturmuştur. Çalışma, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler kapsamında ele alınmış ve 1960-2006 döneminde Polity IV filtrelemesiyle seçilmiş 68 farklı ülke için mali illüzyonun boyutlarını ortaya koymaktadır. Buna göre Mali, Pakistan, Rusya ve Sri Lanka ortalamada en yüksek, Avusturya, Lüksemburg, Hollanda ve Yeni Zelanda ise ortalamada en düşük indeks değerine sahip ülkelerdir. Örneğin Sri Lanka için indeks değeri 0.970 iken Yeni Zelanda’da bu oran 0.052 olarak bulunmuştur. Çalışmada “yeni demokrasi” olarak ifade edilen Türkiye’de ise 1960 yılında mali illüzyon indeksi 0.838, 2006 yılında 0.401 ve ortalamada 0.590 olarak tespit edilmiştir. Mourão (2008) tespit ettiği mali illüzyon indekslerini kullanarak gerçekleştirdiği bir diğer çalışmada ise yüksek indeks rakamlarının daha yüksek düzeyde bütçe açıklarına neden olduğunu belirlemiştir.

Das ve Omar (2014) Hindistan’da vergi gelirleri ile kamu harcamaları arasındaki ilişkiyi hata düzeltme modeli kapsamında 1985-2010 yılları arasında incelemiştir. Çalışma, inceleme konusu dönemde vergi gelirlerinde meydana gelen artış ya da azalışın asimetrik olarak kamu harcamalarını da aynı yönde etkilediğini test etmiştir. Bu bağlamda vergi-harcama ilişkisi

Granger nedensellik testinde anlamsız bulunmuştur. Bir diğer deyişle çalışma vergi artışının harcama artışına neden olduğuna yönelik hipotezi desteklememektedir. Bu durum ise mali illüzyon ile açıklanmaktadır. Gérard ve Nangué (2015) 1980-2012 yılları arasında on beş Afrika ülkesi için, mali illüzyon ve bütçe politikası arasındaki ilişkiyi panel veri analiziyle incelemiştir. Buna göre mali illüzyon ve bütçe açıkları arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki belirlenmiştir. Öte yandan literatürde mali yanılısama çalışmalarının yerel yönetimler örneği üzerinden ele alındığı ampirik çalışmalarla (Campbell, 2004; Carroll, 2009; Guillamón vd., 2011) asimetrik bilgi ve rasyonel cehalet ile mali illüzyon ilişkisi (Turnbull, 1998; Congleton, 2001) ya da seçim süreçlerinde mali illüzyona yönelik ıkarımlar (Rogers ve Rogers, 2000) gibi farklı çalışmalar da dikkat çekmektedir.

Türkiye’de mali illüzyon ile ilgili çalışmalara bakıldığında ise literatürün oldukça sınırlı olduğu görülmektedir. şahin ve Akar’ın (2015) Türkiye’de mali illüzyonun varlığını araştırdığı alışma, Ocak 2006-Eylül 2014 dönemine ait genel bütçe gelirleri ve genel bütçe harcama verileri arasındaki ilişkiyi Hata Düzeltme Modelini yardımıyla test etmiş ve sonuç olarak kısa dönemde iki değişken arasında istatistiksel olarak %10 anlamlılık düzeyinde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Uzun dönemli ilişkiye bakıldığında ise %5 anlamlılık düzeyinde yine nedensellik ilişkisinin belirlendiği görülmektedir. Dolayısıyla çalışmada bahse konu değişkenler arasındaki mevcut nedensellik ilişkisi gereğince bütçe harcamalarının, bütçe gelirlerinin nedeni olduğu tespit edilmiştir. Gedik (2017) tarafından yapılan bir diğer ampirik analizde ise Türkiye ekonomisi için faktör analizi yardımıyla mali yanılısama endeksi hesaplanmıştır. Çalışma sonucunda Türkiye ekonomisi için 1988-2012 yılları arasında mali yanılısama endeks değeri 0,49 olarak tespit edilmiş ve söz konusu değer ile Türkiye’de yanılısama düzeyinin ortalama bir değere sahip olduğu belirlenmiştir. Türkiye ekonomi mali yanılısama düzeyi ile ilgili olarak vergilerin gelir esnekliklerine yönelik bir diğer çalışmada ise (Gedik, 2018) özellikle 2008 Krizi sonrasında gelir vergisi, kurumlar vergisi ve katma değer vergisi tahsilatlarının yüksek esneklik katsayılarına sahip olduğu, diğer yıllar için de bahse konu vergi gelirlerinin esneklik katsayılarının genellikle 1 katsayısının üzerinde değerler aldığı belirlenmiş ve sonuç itibariyle bu durumun mali yanılısamaya yol açabileceği vurgulanmıştır.

3. Ekonometrik Analiz

Çalışmada mali illüzyonun Türkiye’de geçerliliğinin analiz edilmesi için, 1960-2020 yılları arası cari vergi gelirleri değerleri, ilgili yılın GSYH deflatörüne bölünmüş ve güncel değerleri hesaplanmıştır. Değişkenler arasındaki ilişkinin daha net anlaşılabilmesi için ise güncel değerlerin logaritması alınmıştır. Kamu harcamalarına ilişkin veriler, Dünya Bankası verilerinden, oransal olarak elde edilmiştir. Değişkenlere ait ilgili değişkenler Tablo 1’de gösterilmektedir.

Tablo 1. Değişkenlere Ait Bilgiler

Değişken	Kısaltma	Periyot	Kaynak
Vergi Gelirleri	VG	1960-2020	Gelir İdaresi Başkanlığı
Kamu Harcamaları	KH	1960-2020	Dünya Bankası

Ekonometrik analizin başlangıcında, değişkenlerin birim kök barındırma durumunun araştırılması gerekmektedir. Değişkenler kendi içinde, sürekli artma veya azalma ya da aynı yönde hareket etme durumlarında, yapılan istatistiksel analizler neticesinde sahte ilişkilerin ortaya

çıkması muhtemeldir. Bu durumun tespit edilmesi ve varsa ortadan kaldırılması içinse birim kök testlerinin yapılmasına ihtiyaç vardır. Birim kök testleri literatürde ilk olarak David Dickey ve Wayne Fuller tarafından 1979 yılında geliştirilmiştir. Daha sonra 1981 yılın önceki testin eksiklikleri giderilerek birim kök testine son hali verilmiş ve testin adı Dickey Fuller Birim Kök Testinden (DF) Augmented Dickey Fuller Birim Kök Testine (ADF) dönüştürülmüştür. Bu testte temel olarak iki hipotez araştırılmaktadır.

$H_0: \lambda = 0$ Seride birim kök vardır

$H_1: \lambda < 0$ Seride birim kök yoktur.

Bu hipotezlerin test edilmesi için ise kullanılan denklemler şu şekildedir (Taş vd., 2017: 270-271).

$$\Delta Y_t = \alpha_0 + \lambda Y_{t-1} + \mu_t \quad (2)$$

$$\Delta Y_t = \alpha_0 + \alpha_1 t + \lambda Y_{t-1} + \mu_t \quad (3)$$

Y'nin katsayısı olan λ değişkeni eğer sıfıra eşit ise seride birim kök olduğu sonucunu ortaya çıkarır. λ işaretinin negatif bir değer alması durumunda ise seride birim kök olmadığı sonucu ortaya çıkmaktadır. Eğer λ değeri sıfıra eşit olursa serinin farkının alınması ve birim kökten arındırılması gerekmektedir. Bu bilgilerden sonra çalışmada kullanılan iki değişkenin birim kök testi sonuçları Tablo 2’de verilmektedir. Birim kök testi sonuçları, gerek vergi gelirleri değişkeninin gerekse kamu harcamaları değişkeninin düzey değerlerinde durağan olmadığını ve birim kök barındırdığını göstermektedir. Değişkenlerin birinci farkları alındığında ise birim kökün kaybolduğu ve her iki değişkenin de durağan hale geldiği tespit edilmiştir.

Tablo 2. ADF Birim Kök Testi Sonuçları

Değişken	Düzye	
	Sabit Terimli	Trend ve Sabit Terimli
VG	-1,452712 (0,5505)	-2,601710 (0,2811)
KH	-1,756636 (0,3981)	-2,869088 (0,1797)
Birinci Fark		
	Sabit Terimli	Trend ve Sabit Terimli
DVG	-8,425483*** (0,0000)	-8,493804*** (0,0000)
DKH	-10,09897*** (0,0000)	-7,709810*** (0,0000)

Not: Parantez içindeki değerler olasılık değerlerini göstermektedir. *** simgesi % 1 düzeyde anlamlı olduğunu göstermektedir.

Çalışmada kullanılan değişkenlerin birim kökten arındırılması işleminden sonra değişkenler arasındaki nedensellik ilişkisinin tespit edilmesi için Granger testi uygulanmıştır. Bu test, değişkenler arasında nedensellik ilişkisine dair yokluk hipotezini test etmektedir. Kullanılan eşitlikler (4 ve 5 numaralı eşitlik) aşağıda yer almaktadır:

$$X_t = \sum_{j=1}^m \alpha_j X_{t-j} + \sum_{j=1}^m b_j Y_{t-j} + \varepsilon_t \quad (4)$$

$$X_t = \sum_{j=1}^m c_j X_{t-j} + \sum_{j=1}^m d_j Y_{t-j} + n_t \quad (5)$$

Granger Nedensellik testinden önce değişkenler arasındaki uzun dönemli ilişkinin araştırılması için VAR temelinde dayalı Johansen Eşbütünleşme Testi yapılmıştır. Bu amaçla öncelikle VAR modeli tahmin edilerek optimal gecikme uzunluğu belirlenmiştir. Optimal gecikme uzunluğuna ilişkin test sonuçları Tablo 3'te gösterilmektedir.

Tablo 3. Optimal Gecikme Test Sonuçları

Gecikme	Logl	LR Test İstatistiği	Son Öngörü Hatası	Akaike Bilgi Kriteri	Schwarz Bilgi Kriteri	Hannan Quinn Bilgi Kriteri
0	-53,54432	---	0,024922*	1,983726*	2,056060*	2,011769*
1	-50,08484	6548305	0,025412	2,003030	2,220032	2,087161
2	-47,80143	4,159067	0,027039	2,064337	2,426007	2,204555
3	-45,22866	4,502343	0,028501	2,11509	2,621647	2,311615
4	-43,83417	2,340755	0,031374	2,208363	2,859369	2,460757

Tablodan 3'ten görüleceği üzere, en uygun gecikme uzunluğunun belirlenmesinde kullanılan farklı bilgi kriterlerine yer verilmiştir. Bu bilgi kriterleri değerinin en küçük olduğu gecikme, uygun gecikme uzunluğu olarak belirlenmektedir. Söz konusu her üç bilgi kriteri de "0" gecikmenin uygun olacağını göstermektedir. Ancak hem eşbütünleşme hem de nedensellik analizinde gecikmesiz modeller test edilememektedir. Bu nedenle 1 ve 2 gecikme ile yapılan VAR tahmin sonuçlarında, 2 gecikmeli tahmin sonuçlarında otokorelasyon olasılığının daha düşük olduğu uygunluk (diagnostic) testleri yardımıyla belirlenmiştir. Korelasyon katsayısı 0 ile 1 arasında değişmektedir. Bu katsayının 1'e yaklaşması, değişkenler arasındaki ilişkinin gücünün arttığını göstermektedir (Arslan vd., 2021: 357). Diagnostic testlerin yol göstermesiyle eşbütünleşme analizi 2 gecikmeli olarak uygulanmıştır. Eşbütünleşme testi analiz edilirken kritik değerler ve test istatistiği birbiri ile karşılaştırılmaktadır. Eğer test istatistiği değeri, kritik değerden küçük ise değişkenler arasında eşbütünleşme hipotezinin olmadığını öne süren yokluk hipotezi kabul edilmektedir (Apaydın, 2019: 14). Eşbütünleşme testinden elde edilen sonuçlar Tablo 4'te özetlenmiştir.

Tablo 4. Johansen Eşbütünleşme Testi Sonuçları

Hipotez	Özdeğer	İz İstatistiği	Kritik Değer (0,05)	Olasılık Değeri
Eşbütünleşme yoktur	0,063855	6,183897	15,49471	0,6738
En az bir eşbütünleşme vardır	0,039819	2,356743	3,841466	0,1247
Hipotez	Özdeğer	Maksimum Öz Değer	Kritik Değer (0,05)	Olasılık Değeri
Eşbütünleşme yoktur	0,063855	3,827154	14,26460	0,8771
En az bir eşbütünleşme vardır	0,039819	2,35643	3,841466	0,1247

Tablo 4'ten görülebileceği gibi, değişkenler arasında herhangi bir uzun dönemli ilişki bulunmamaktadır. Kamu harcamaları ve vergi gelirleri arasında uzun dönemli bir ilişkinin olmadığı tespit edildikten sonra değişkenlerin birinci farkları alınarak, Granger nedensellik

analizine tabi tutulmuştur. Değişkenler arasındaki çift yönlü nedensellik ilişkisinin test edildiği çalışmada aşağıdaki yokluk hipotezi ile alternatif hipotez test edilmiştir:

H_0 : Bağımlı değişken, bağımsız değişkenin nedeni değildir.

H_1 : Bağımlı değişken, bağımsız değişkenin nedenidir.

Tablo 5. Granger Nedensellik Testi Sonuçları

Hipotez	Gecikme	Ki Kare	Olasılık Değeri	Sonuç
H_0 : VG, KH'nin Nedeni Değildir	2	0,000633	0,9799	Kabul
H_0 : KH, VG'nin Nedeni Değildir	2	0,315347	0,5744	Kabul

Granger nedensellik testi yorumlanırken olasılık değerine bakılmaktadır. Eğer olasılık değeri 0,05 değerinden küçükse, H_0 hipotezi reddedilmektedir. Tablo 5’de yer alan test sonuçları incelendiğinde, kurulan her iki H_0 hipotezinin de kabul edildiği yani bir diğer ifadeyle değişkenler arasında nedensellik ilişkisinin bulunmadığını ifade eden H_0 hipotezinin kabul edildiği görülmektedir. Bu durumda kamu harcamaları ve vergi gelirleri arasında herhangi bir nedensellik ilişkisine rastlanmadığı söylenebilir. Bu bağlamda ampirik analiz ile elde edilen sonuçların Das ve Omar (2014), Dada (2013), Kazangu (2019) ve Adekoya (2019) ile uyumlu olduğu belirlenmiştir.

4. Değerlendirme ve Sonuç

Kamu harcamalarındaki artışların nedenleri literatürde yoğun olarak tartışılan bir konudur. Özellikle Covid-19 pandemisi ile birlikte artan sağlık harcamaları ve akabinde oluşacak bütçe açıkları nedeniyle mali illüzyon benzeri konular daha önemli bir hal almaktadır. Yapılan çalışma ile Türkiye ekonomisi için 1960-2020 verileri yardımıyla vergi gelirlerinin harcamalarla pozitif bir ilişki var mı, yani vergi gelirleri artarsa kamu harcamaları artar mı sorusunun cevabı aranmıştır.

Çalışmada kamu harcamaları ve vergi gelirleri değişkenlerine yönelik olarak öncelikle Augmented Dickey Fuller Birim Kök testi uygulanmıştır. Hem kamu harcamaları hem de vergi gelirleri değişkenlerinin düzey değerlerinde durağan olmadıkları ve birinci dereceden farkı alındıktan sonra durağan hale geldikleri tespit edilmiştir. Kamu harcamaları ve vergi gelirleri değişkenleri arasındaki uzun dönemli ilişkinin tespit edilmesi için de Johansen Eşbütünlüme Testi Uygulanmıştır. Uygun gecikme uzunluğunun otokorelasyon testine göre belirlendiği eşbütünlüme testinin sonucuna göre söz konusu değişkenler arasında herhangi bir eşbütünlüme ilişkisinin olmadığı görülmüştür. Verilerin birinci dereceden farkı alındıktan sonra kurulan VAR modeli ile kamu harcamaları ve vergi gelirleri arasındaki ilişkinin nedensel boyutu, Granger nedensellik testi ile incelenmiştir. Granger nedensellik analizinin sonucuna göre kamu harcamaları ve vergi gelirleri arasında herhangi bir nedensellik ilişkisi tespit edilmemiştir. Dolayısıyla Türkiye’de ilgili dönemlerde vergi ödemeleri ile kamu harcamaları arasında herhangi bir bağ bulunamamıştır.

İncelenen dönemler için yapılan Granger nedensellik testi analizine göre Türkiye’de vergi gelirleri ile kamu harcamaları arasında bir ilişki yoktur. Bu durumda vergi mükelleflerinin/seçmenlerin, yapılan kamu harcamaları ile ödedikleri vergiler arasında herhangi

bir ilişki kurmadığı söylenbilir. Bununla birlikte vergi gelirlerinin büyük çoğunluğunu dolaylı vergilerin oluşturduğu Türkiye gibi ülkelerde mali illüzyonun geçerli olması beklenen bir sonuçtur. Diğer taraftan hem mükellef hem de seçmen olan bireylerin mali illüzyon altında rasyonel seçimler yapması beklenemez. Bu durum irrasyonel bireylerin tercihleri sonucunda kamu harcamalarının artmasına neden olabilir. Kamunun maliyetinin Türkiye’de olduğu seviyeden daha düşük bir seviyede algılanması bütçe açığına neden olacağı gibi makroekonomik göstergeleri de etkileyecektir. Politika yapıcıların oy maksimizasyonu kaygısı ile kullanabileceği mali illüzyonun, netice itibariyle Türkiye’de kamu kesimini olması gerekenden daha büyük bir seviyeye sürükleyebileceği ileri sürülebilir.

Araştırmacıların Katkı Oranı Beyanı

Birinci yazar %20, ikinci yazar %40 ve üçüncü yazar %40 oranlarında katkı sağladıklarını beyan eder.

ıkar atışması Beyanı

Bu çalışmada herhangi bir potansiyel çıkar atışması bulunmamaktadır.

Araştırma ve Yayın Etiği Beyanı

Etik kurul izni ve/veya yasal/özel izin alınmasına gerek olmayan bu çalışmada araştırma ve yayın etiğine uyulmuştur.

Kaynakça

- Adekoya, O.D. (2019) Revenue and expenditure nexus: A case study of Nigeria. *International Journal of Research in Business, Economics and Management*, 3(2), 28-43. Retrieved from <https://www.ijrbem.com/>
- Alesina, A.F. and Perotti, R. (1995). *Fiscal expansion and fiscal adjustments in OECD countries* (NBER Working Paper Series, No. 5214). Retrieved from https://www.nber.org/system/files/working_papers/w5214/w5214.pdf
- Alesina, A., Roubini, N. and Cohen, G.D. (1997). *Political cycles and the macroeconomy*. Massachusetts: MIT Press. <https://doi.org/10.7551/mitpress/5437.001.0001>
- Apaydın, Ş. (2019). Türkiye’de iktisadi küreselleşmenin büyüme üzerindeki yapısal ve tarihsel etkileri. *Bitlis Eren Üniversitesi Akademik İzdüşüm Dergisi*, 4(1), 1-27. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/beuibfaid/>
- Arslan, İ., Şengül, O. and Künc, S. (2021). Türkiye’de dış ticaret ve çevre kirliliği ilişkisinin kirlilik sığınağı hipotezi bağlamında değerlendirilmesi. *The Journal of Social Sciences*, 54, 347-365. <https://doi.org/10.29228/sobider.52511>
- Brennan, G. and Buchanan, J.M. (1980). *The power to tax: Analytic foundations of a fiscal constitution*. USA: Cambridge University Press.
- Browning, E.K. (1975). Why the social insurance budget is too large in a democracy. *Economic Inquiry*, 13(3), 373-388. <https://doi.org/10.1111/j.1465-7295.1975.tb00255.x>
- Buchanan, J.M. (1967). *Public finance in democratic process: Fiscal institutions and individual choice*. USA: North Carolina University Press.
- Buchanan, J.M. and Wagner, R.E. (1977). *Democracy in deficit: The political legacy of Lord Keynes*. USA: Academic Press.
- Campbell, R.J. (2004). Leviathan and fiscal illusion in local government overlapping jurisdictions. *Public Choice*, 120(3-4), 301-329. <https://doi.org/10.1023/B:PUCH.0000044290.95428.29>
- Carroll, D.A. (2009). Diversifying municipal government revenue structures: Fiscal illusion or instability? *Public Budgeting and Finance*, 29(1), 27-48. <https://doi.org/10.1111/j.1540-5850.2009.00922.x>
- Congleton, R.D. (2001). Rational ignorance, rational voter expectations, and public policy: A discrete informational foundation for fiscal illusion. *Public Choice*, 107(1-2), 35-64. <https://doi.org/10.1023/A:1010337412291>
- Dada, M.A. (2013). Empirical investigation of government expenditure and revenue nexus; Implication for fiscal sustainability in Nigeria. *Journal of Economics and Sustainable Development*, 4(9). 135-146. Retrieved from <https://www.iiste.org/Journals/index.php/JEDS/index>
- Das, A. and Omar, A. (2014). Fiscal illusion – Does it exist? An econometric evaluation. *International Journal of Economics, Finance and Management*, 3(3), 136-140. Retrieved from <https://www.ejournalofbusiness.org/>
- DiLorenzo, T.J. (1982). Utility profits, fiscal illusion, and local public expenditures. *Public Choice*, 38(3), 243-252. <https://doi.org/10.1007/BF00144850>
- Downs, A. (1957). *An economic theory of democracy*. New York: Harper&Row.
- Drăgulin, S. (2013). The welfare state crisis a case study - Italy. *European Journal of Science and Theology*, 9, 147-156. Retrieved from <http://www.ejst.tuiasi.ro/>
- Gedik, M.A. (2017). Türkiye ekonomisinde mali yanılısma endeksi oluşturma üzerine bir deneme. *İ.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 56, 1-27. Erişim adresi: <http://www.dergipark.gov.tr/iusiyasal>
- Gedik, M.A. (2018). Mali yanılısma: Türkiye ekonomisi için bir değerlendirme. *Ekonomi Bilimleri Dergisi*, 10(1), 14-33. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/en/pub/ebd>
- Gemmell, N., Morrissey, O. and Pinar, A. (1999). Fiscal illusion and the demand for government expenditures in the UK. *European Journal of Political Economy*, 15(4), 687-704.

[https://doi.org/10.1016/S0176-2680\(99\)00030-0](https://doi.org/10.1016/S0176-2680(99)00030-0)

- Gérard, T. and Ngangué, N. (2015). Does fiscal illusion impact budget policy? A panel data analysis. *International Journal of Economics and Financial Issues*, 5(1), 240-248. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/ijefi>
- Guillamón, M.-D., Bastida, F. and Benito, B. (2011). The determinants of local government's financial transparency. *Local Government Studies*, 37(4), 391-406. <https://doi.org/10.1080/03003930.2011.588704>
- Kazungu, K. (2019). The nexus between government expenditure and revenue in Tanzania. *Asian Journal of Economic Modelling*, 7(4), 158-170. <https://doi.org/10.18488/journal.8.2019.74.158.170>
- Mourão, P.R. (2007). The economics of illusion. A discussion based on fiscal illusion. *Journal of Public Finance and Public Choice*, 25(1), 67-86. <https://doi.org/10.1332/251569207X15664516463943>
- Mourão, P.R. (2008). The consequences of fiscal illusion on economic growth. *Journal of Tax Research*, 6(2), 82-89. Retrieved from <https://heionline.org/>
- Oates, W. (1988). On the nature and measurement of fiscal illusion: A survey. In G. Brennan, P. Groenewegen, B.S. Grewal and R.L. Mathews (Eds.), *Taxation and fiscal federalism: Essays in honor of Russell Mathews* (pp. 65-82). Australia: Australian Natl Univ Pr.
- Pommerehne, W.W. and Schneider, F. (1978). Fiscal illusion, political institutions, and local public spending. *Kyklos*, 31(3), 381-408. <https://doi.org/10.1111/j.1467-6435.1978.tb00648.x>
- Puviani, A. (1903). *Teoria della illusione finanziaria*. Milano-Palermo-Napoli: Libraio della R. Casa
- Rogers, D.L. and Rogers, J.H. (2000). Political competition and state government size: Do tighter elections produce looser budgets? *Public Choice*, 105(1-2), 1-21. <https://doi.org/10.1023/a:1005122127801>
- Rothbard, M.N. (1995). *Economic thought before Adam Smith. An Austrian perspective on the history of economic thought: Vol. I*. UK: Edward Elgar Publishing.
- Sausgruber, R. and Tyran, J.R. (2005). Testing the Mill hypothesis of fiscal illusion. *Public Choice*, 122, 39-68. <https://doi.org/10.1007/s11127-005-3992-4>
- Schneider, F. and Pommerehne, W.W. (1980). Politico-economic interactions in Australia: Some empirical evidence. *Economic Record*, 56(153), 113-131. <https://doi.org/10.1111/j.1475-4932.1980.tb01660.x>
- Şahin, Ö.U. and Akar, S. (2015). Türkiye'de mali illüzyon varlığının analiz edilmesi. *Finans Politik & Ekonomik Yorumlar*, 52(600), 27-35. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/en/pub/fpeyd/>
- Turnbull, G.K. (1998). The overspending and flypaper effects of fiscal illusion: Theory and empirical evidence. *Journal of Urban Economics*, 44(1), 1-26. <https://doi.org/10.1006/juec.1997.2056>
- Wagner, R.E. (1976). Revenue structure, fiscal illusion, and budgetary choice. *Public Choice*, 25(1), 45-61. <https://doi.org/10.1007/BF01726330>
- Wagner, R.E. (2001). From the politics of illusion to the high cost of regulation. *Public Interest*, 3(8), 1-3. Retrieved from <http://mason.gmu.edu/>
- West, E.G. and Winer, S.L. (1980). Optimal fiscal illusion and the size of government. *Public Choice*, 35(5), 607-622. <https://doi.org/10.1007/BF00140089>

A STUDY ON FISCAL ILLUSION IN TURKEY

EXTENDED SUMMARY

Aim of the Study

Studies examining the structure of the public sector have accelerated in the literature, especially since the 1960s, with the standpoint known as Public Choice Theory. Contrary to the market failure, this theory, which explains the government failure and the reasons behind this failure with economic methods, concentrating on the behavior of various actors in the public sector, focuses on the consequences of these behaviors in the public sector. Therefore, the analysis of individual preferences in the economy is evaluated in terms of the results it causes, by adapting it to the decision-making processes in the public sector. In this context, the study deals with the fiscal illusion, which is one of the factors that disrupts the optimal balance of the public sector. The study, which includes the theoretical elements and the effect of the public sector on the decision-making processes in addition to the historical development, is empirically examined the fiscal illusion in Turkey within the scope of causality relations and differs from previous studies in the literature in this respect. As a matter of fact, the abundance of studies carried out by constructing a fiscal illusion index in the literature reveals the original side of the study. In the study, in which public expenditures and tax revenues belonging to a wide period such as 1960-2020 are used, the fiscal illusion in Turkey is discussed by making use of the Granger causality test.

Background

The concept of fiscal illusion, which stands out with a Public Choice approach related to public expenditures, was first put forward by the Italian economist Amilcare Puviani (1854-1907) in his work in 1903. Illusion, which is generally defined as the misperception of a real object on the senses, is also used in this meaning in the public sector. According to this, the fiscal illusion is expressed as the perception of the total cost of the public sector at much lower levels than the reality, as a result of the public revenues not being completely transparent or not being exactly perceived by the taxpayers. Therefore, due to the illusion, the demand for public services in society increase, and ultimately the increase in public expenditures enlarge the public sector.

Methodology

In the study, first of all, the Augmented Dickey Fuller Test, which is the unit root test, is applied for the variables of public expenditures and tax revenues. It is determined that both public expenditures and tax revenues variables are not stable at level values and become stable after taking the first-degree difference. The Johansen Cointegration Test is also applied to determine the long-term relations between the variables of public expenditures and tax revenues. According to the results of the cointegration test, in which the appropriate lag length is determined according to the autocorrelation test, it is seen that there is no cointegration relations between the mentioned variables. The VAR model established after taking the first-difference of the data and the causal

dimension of the relation between public expenditures and tax revenues is examined with the Granger causality test. This test examines the null hypothesis of a causal relationship between variables. The equations used are given below:

$$X_t = \sum_{j=1}^m \alpha_j X_{t-j} + \sum_{j=1}^m b_j Y_{t-j} + \varepsilon_t \quad (1)$$

$$X_t = \sum_{j=1}^m c_j X_{t-j} + \sum_{j=1}^m d_j Y_{t-j} + n_t \quad (2)$$

Findings

According to the result of the Granger causality analysis, no causal relationship is detected between public expenditures and tax revenues. Therefore, no link is found between tax payments and public expenditures in Turkey in the mentioned periods.

Conclusion

In the study, the fiscal illusion was examined through the causality relationship between public expenditures and tax revenues amounts for a wide period in Turkey, and in this respect, it was the first study in Turkey. Therefore, the study provides researchers with the opportunity to compare with other studies in the literature using the same method.